№ 26 (צווייטער יאַרגאַנג) פרייז 10 גראָשן

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

BIALER WOCHENBLAT

ביאַלער וואָכנבלאַט

אָרגאַן פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין ביאַלע-פּאָדלאַסקאַ.

אַבאָנאַמענטס-פּרייז:

מאָנאַטלעך	35 גראָשן
פערטל-יערלעך	1.00 זל.

אין אויסלאַנד:

פערטל-יערלעך	1 דאָלאַר

אַנאָנסן-פּרייז:

פאַר אַ פּעטיט-שורה אין טעקסט .	40 גראָשן
„ „ „ פאָרן טעקסט .	20 „
„ „ „ נאָכן טעקסט .	15 „

פאַרן אינהאַלט פון די אַנאָנסן איז די רעדאַקציע נישט פאַראַנטוואָרטלעך.

אַדרעס פאַר בריוו און געלט-זענדונגען:

Redakcja
„BIALER WOCHENBLAT",
Biała-Podl. ul. Pierackiego 15.
Konto rozrach. № 3.

Biała-Podlaska, dnia 5 lipca 1935 r.

ביאַלע-פּאָדל., פרייטאָג פ׳ קרח, תרצ״ה, 5 יולי.

הילפס-רינג

צו פאַרפעסטיקן און פאַרזיכערן די עקזיסטענץ פון „ביאַלער וואָכנבלאַט".

12. ח׳ יעקב קאָרנבלום ענטפערט 5 זל. און רופט אַרויס די ה״ה: בנימין קליגער, אשר האָפער, הינך טשערק (תל-אביב), לייב מיגדאַל, יהונתן קאַמלעט, יצחק גראָבמאַן, יוסף פייגנבוים, מאיר אָרלאַנסקי, זלמן ליווערענט, ביאַלע.

13. ה׳ שמואל קאַגאַן (פּאַריז) ענטפערט ח׳ מיאָדעק מיט 40 פראַנק און רופט אַרויס דאָס פּרעזידיום פון דער ביאַלער סאָסיעטעט אין פּאַריז.

14. ה׳ מתתיהו אַדלערשטיין (פּאַריז-ביאַלע) שפּענדעט 15 פראַנק און רופט אַרויס די ה״ה. מתתיהו פינגערהוט און בראָדאַטש (פּאַריז).

15. ה׳ פנחס ליבמאַן (קאַמעניעץ-ליט) שפּענדעט 2 זל.

16. ה׳ ב. ווייסמאַן שפּענדעט 1 זל. און רופט אַרויס ה׳ ע. וויינבערגער.

17. ה׳ משה ראָדזינעק ענטפערט 1 זל. און רופט אַרויס ה׳ א. קעניג און אַלע זיינע גוטע פריינט.

18. ח׳ ליבערגאָלד ענטפערט 1 זל. און רופט אַרויס: זיין שוואָגער בעני זוסמאַן (ניו-יאָרק), פרל׳ שלאַכטער, פ׳ יאַכנשע ליפּיץ, פאַמיליע ליטטגאַרטן (ביאַלע), ב. קאָרנבלום (וואַרשע), י. ל. קויפמאַן, י. זילבערשטיין (יאַנאָוו).

19. ה׳ אשר פייגנבוים ענטפערט ח׳ מיאָדעק מיט 1 זל. און רופט אַרויס די ה״ה: משה נאָוואָמיאַסט (פּאַריז), יעקל זיידמאַן, בערקע רוזאַל (אַמעריקע).

20. ה׳ ב. וויגאָגראַד ענטפערט דעם ה׳ יאַקובאָווסקי מיט 2 זל.

21. ח׳ יעקב אהרן ראָזנבוים ענטפערט מיט 1 זל. און רופט אַרויס אַלע פריינט און באַקאַנטע.

צו דער חתונה פון אונזער ליבער טאָכטער **צביה** מיט ה׳ **שלום שמעטערער** ווינטשן מיר זיי פיל גליק און האַרמאָנישן צוזאַמענלעבן.

די עלטערן.

צביה אַדלער
און
שלום שמעטערער

צו אייער חתונה אונזערע האַרציקסטע ווונטשן.

לייבל און שמעון בלאַנקלעדער.

אברהם!

צו דיין אָפּפאָר קיין ארץ-ישראל, ווונטש איך דיר

אַ גליקלעכע צוקונפט.

דיין חבר
יוסף גליקסבערג.

דאַנקזאַגונג.

הגם איך האָב שוין איינמאָל געדאַנקט דעם ה׳ מ. האָפּער פאַרן היילן מיר די עקזעמע, פון וועלכער איך האָב געליטן אין משך פון 7 יאָר, דורך דער אַלעמען באַקאַנטער „פּאָמאַדע האָפּפעראַ" פיל איך דאָך פאַר מיין חוב צום 2-טן מאָל אויסצודריקן מיין האַרציקסטן דאַנק פאַרן גענצלעכן אויסהיילן די עקזעמע.

מיט אַכטונג:
י. זב בראָדאַטש.

אַ גרויס, ליכטיק, זוניק

צימער

אין שענסטן געגנט פון שטאָט צו פאַרדינגען פאַר אַ פריילין אָדער קאַוואַליער, עווענטועל אַ קינדערלאָז פאָרפּאָלק.
אינפאָרמאַציע אין דרוקעריי „עקספרעס" פאַר A.

אידאַ בלאַנמאַן / בנימין זילבערשטיין
לאָשיץ

צו אייערע תנאים מיינע האַרציקסטע ווונטשן.

חיים מיאָדעק.

יידישע גמינע-פאַרוואַלטונג אין ביאַלע-פּאָדל.

מעלדונג

די פאַרוואַלטונג פון דער יידישער גמינע אין ביאַלע מעלדעט, אַז דער בודזשעט מיט דער עטאַט-ליסטע אויפן יאָר 1935 געפינען זיך אין ביוראָ פון דער גמינע צום קאָנטראָלירן פון דאָנערשטאָג דעם 4-טן יולי ביז דאָנערשטאָג דעם 11-טן יולי 1935 **טעגלעך פון 10 ביז 1 נמ.**

ביאַלע-פּאָדל. ד. 4-טן יולי 1935.

די פאַרוואַלטונג.

Zawiadomienie.

Mam zaszczyt zawiadomić, że z dniem dzisiejszym otworzyłem

KANCELARJĘ ADWOKACKĄ

w Białej-Podlaskiej,

ul. Warszawska № 12 — zamek, mieszkanie 37.

D-r Leon Ościak
Adwokat

Biała-Podl. dnia 1 lipca 1935 r.

LUNA-PARK

Wesołe miasto

נאָר אויף אַ קורצע צייט איז געקומען קיין ביאַלע דער

לונאַ-פּאַרק

צוזאַמען מיט אַ
צירק-רעוויע
און אַ
פריילעך שטעטל

ווי אויך אַ קרענאָלינע-רייזע אין דער לופט.

אַ טייוולשע מיל, סטוטעלניצע, קאַרוזעלע, הוטשאַווקע, קינדערשע הוטשאַווקע
און נאָך פאַרשידענע אויסערגעוויינלעכע אַטראַקציעס.

יעדן טאָג קאָנצערט פון אָרקעסטער 34 פּולק

דער פּאַרק איז טעטיק טעגלעך פון 10 פרי ביז 12 אָוונט.

פרייער איינטריט!

Wstęp bezpłatny

CYRK-REWJA

זייער וויכטיק פאַר אַלע עולים קיין ארץ-ישראל!

באַגאַדש שטוב-זאַכן, מעבל, מאַשינען א.א.וו.

דערליידיקט שנעל, רעעל און פּינקטלעך צו מעסיקע פּרייזן.

אינפאָרמאַציעס איז ... פון ה׳ אהרן ריבאַק.

פון דער אַדמיניסטראַציע.

אַבאָנאַמענטן צום פּרייז פון 35 גר. אַ חודש ווערן אָנגענומען דורך אונזער באַפולמעכטיקטן.

אַנאָנסן ווערן אָנגענומען ביז דאָנערשטאָג 12 אַזייגער נאַכט.

ביאַלער אין ארץ-ישראל און אין אויסלאַנד׳ שיקט אונז אייערע גענויע אַדרעסן.

Kino Dźwiękowe „TĘCZA"

פון דאָנערשטאָג דעם 4-טן ביז זונטאָג דעם 7-טן יולי
דער באַריטמטער פּוילישער פילם

Córka Generała Pankratowa

די טאָכטער פון גענעראַל פּאַנקראַטאָוו

מיטן אָנטייל פון די באַרימטע פּוילישע פילם-אַרטיסטן
מאַריאַ באָגדאַ, נאָראַ נעי, סטעמפּקאָווסקי א. אַנד.
אויפן גרונט פון די געשעענישן אין יאָר 1905.

פון מאָנטאָג דעם 8-טן ביז מיטוואָך דעם 10-טן יולי

Porucznik marynarki

אַ פילם אויפן גרונט פון די לעצטע געשעענישן אויפן ווייטן מזרח.

פאַרוואָס האָבן מיר אָנגענומען די פּרעזעסור?

פון פאַרשידענע זייטן פרעגט מען אונז, פאַרוואָס ביי האָבן „פלוצלינג" מסכים געווען, אַז אונזער פאָרשטייער אין קהלה-ראַט זאָל צוריקציען זיין ר ויגנאַציע פון פּרעזעס-אַמט.

מיר פילן דעריבער אַלס אונזער חוב אויפצוקלערן דער ביאַלער יידישער באַפעלקערונג, כאָטש מיר האַלטן, אַז די סיבות פון אונזער אויבנדערמאָנטער האַנדלונג דאַרפן זיין פולקאָם פאַרשטענדלעך און קלאָר פאַר יעדן לאָגיש-דענקנדן מענטש.

ווען אונזער פאָרשטייער האָט זיינערצייט, אין הסכם מיטן באַשלוס פון דער אָרגאַניזאַציע-לייטונג באַשלאָסן צו רעזיגנירן פון צ"ט אַלס פרעזעס, האָבן מיר עס מאָטיווירט דערמיט, וואָס אויפן דאָזיקן אַמט איז ער געווילט געוואָרן מיט די שטימען פון די האַנטווערקער-פאָרשטייער, מיט וועלכע מיר האָבן געהאַט געמיינזאַמע אינטערעסן און אויך געמיינזאַמע ציל‍ן און אין אַ געוויסער מאָס אויך אַ געמיינזאַמען בליק אויף די מעטאָדן פון אַרבעט אין דער גמינע.

ווען אָבער אין לויף פון דער אַרבעט האָט זיך געהאַט אַרויסגעוויזן, אַז מיר קאָנען גישט מסכים זיין אויף אַ גאַנצע רייע טאַטן פון דער האַנטווערקער-מערהייט, האָבן מיר דעריבער נישט געוואָלט טראָגן די געמיינזאַמע אחריות פאַר דער פּאָליטיק פון דער האַנטווערקער-פראַקציע. דאָס אָפּזאָגן זיך פון אחריות האָט טאַקע דאַמאָלט געפונען זי בולטן אויסדרוק אין דער רעמיסיע פון אונזער ציוניסטישן פאָרשטייער. מיר האָבן מאַניפעסטירט אונזער אומצופרידנקייט, אָבער בשום אופן נישט געשטערט די אַרבעט.

אינצווישנצייט אָבער האָט די לאַגע זיך אינגאַנצן געענדערט. די פרטים זענען שוין אַלעמען גענוג באַקאַנט פון אונזערע אַרטיקלען אויפן זעלבן אָרט און אויך פון לעצטן מאַסן-מיטינג.

דער אגודהשער פרעזעס פון קהלה-ראַט, וועלכער האָט אַמטירט, כאָטש ער איז נאָך דורך דער מאַכט אַבסאָלוט נישט געווען באַשטעטיקט, האָט נישט גערופן קיין זיצונג פון ראַט, כדי צו הערכען דעם בודזשעט אין הסכם מיט די אָנווייזונגען פון דער מאַכט. די פראַקציע פון דער אגודה האָט, פשוט גערעדט, סאַבאָטירט, געוואָלט פאַרשלעפן דעם בודזשעט, כדי מען זאָל פאַרשפּעטיקן דעם געגעבענעם סון אויבן טערמין פון 12-טן יולי. אַלס פועל יוצא פון דער דאָזיקער סקאַנדאַליעזער טאַקטיק וואָלט פאַרשטענדלעך געקומען דאָס נאָמינירן אַ קהלה-קאָמיסאַר.

צו דעם האָט אָבער קיין שום דעמאָקראַטיש דענקנדער עלעמענט און בפרט — מיר, ציוניסטן, נישט געטאָרט פאַר קיין פרייז דערלאָזן. אויף דעם אגודהשן סאַבאָטאַזש, אויף די אגודהשע פרוּוון צו צעברעכן דעם קהלה-וואָגן אין ביאַלע האָבן מיר, ציוניסטן, דעריבער געענטפערט ווירדיק מיט איינשפּאַנען זיך אין זעלבן וואָגן און מיטהעלפן אַרויסשלעפן אים פון דער בלאָטע, אין וועלכער די אגודה האָט אים אויף אַזאַ עקלהאַפטן אופן געוואָלט אַריינשטופן.

מיר האָבן דעריבער געגעבן דעם איינציקן מעגלעכן אויסוועג פון דער לאַגע, די איינציקע רעטונג פון די הענטלעך פון די פאַרשידענע קאַנדידאַטלעך אויף „קאָמיסאַרן"...

דערפאַר האָט אונזער פאָרשטייער אָנגענומען צוריק די פּרעזעסור. דער בודזשעט וועט טאַקע ווערן געענדערט לויטן פאַרלאַנג פון דער מאַכט, אָבער געענדערט וועט ער ווערן דורך אונז. און דורך אונז הייסט: אַז דער עטאַט-לאַסט וועט אַבסאָלוט נישט ווערן פאַרגרעסערט, אַז מיר וועלן דער באַפעלקערונג מאַכן אַלע מעגלעכע פאַרלייכטערונגען, אַז דער בודזשעט וועט זיין אַן אויסדרוק פון אונזער ווילן צו געבן אַ גרעסערע מאָס סאָציאַלע הילף פאַר די אָרעמע פאָלקס-מאַסן, אַז מיר וועלן שאַפן און רעאַליזירן אַ קאָנסטרוקטיוון אַרבעטס-פּראָגראַם אויף די נאָענטסטע חדשים און וואָכן.

און זייער גוט האָבן עס די פאַרשטייער פון די ציוניסטן און האַנטווערקער פאָרמולירט אין זייער דעקלאַראַציע, שרייבנדיק דאָרט, אַז די ענדערונגען אויפן פּרעזעס-אַמט באַדייטן:

1) אַ פעסטן ווילן צוריקצושטויסן און צונעמען יעדע השפעה אויפן קהלה-לעבן פון די עלעמענטן, וואָס האָבן מסירה געמאַכט פאַר אַ קאַמפּס-געווער אין פּאָליטישן לעבן פון ביאַלער יידנטום,

2) אַ ווילן דורצופירן אין דער נאָענטסטער צייט אַ רייע אַקציעס, וועלכע וועלן ברענגען פּאָזיטיווע נוצן אויפן קולטורעלן, רעליגיעזן און בעיקר — סאָציאַלן געביט און

3) אַ ווילן צו שאַפן אַ שטאַרקן, גוט-צעמענטירטן איינהייטלעכן פראָנט פון די הונדערט-פּראָצענטיקע דעמאָקראַטישע נאַציאָנאַל-דענקנדע עלעמענטן אין דער קהלה, וועלכער זאָל אויך זאָרגן דערפאַר, אַז אויך אויף להבא זאָל די ביאַלער גמינע פאַרהאַלטן איר דעמאָקראַטישן פאָלקסטימלעכן כאַראַקטער.

דערפאַר האָבן מיר אָנגענומען די פּרעזעסור. דערפאַר זענען מיר אויך טיף איבערצייגט, אַז דער דאָזיקער שריט וועט געפונען אַלעמענס אָנערקענונג. אין דעם דאָזיקן גלויבן טרעטן מיר צו צו רעאַליזירן די ווייטערדיקע עטאַפּן פון אונזער פּראָגראַם אויפן געביט פון אונזער נאַציאָנאַל-קולטורעלער אויטאָנאָמישער פאַרוואַלטונג, וועלכע עס דאַרף מיט זיך פאָרשטעלן די קהלה.

אַ היגער.

ידידי=בריוועלעך

ב"ה ועש"ק לסדר „הבדלו מתוך העדה הזאת".

ידידי!

איך האָב דיר אַפילו צו שרייבן וועגן אַ סך וויכטיקע ביאַלער ענינים, נאָר מחמת די גרויסע היצן וויל איך, מיר ב"ה שרייבן און אויך דיר ביים לייענען נישט צופיל אָנשטרענגען, און וועל דיר בעסער שרייבן וועגן אונזער ביאַלער פליאַזשע, ובפרט עס איז איצט על הפרק, אויף דער צייט, הייסט עס.

כאָטש, משטיינס געזאָגט, וואָס פאַר אַ פליאַזשע דאָס איז, אויף אַלע מדבריות געזאָגט געוואָרן. אַז קיין זאַמדעלע זעסטו נישט פאַר די אויגן (אפשר אויפן גרונט אונטערן וואַסער געפינט זיך אַ-זעלכעס). סך-הכל איז עס אַ לאָנקע, וווּ עס וואַקסט ווילדע גראָז, געמויזעכץ און אַנדערע ווילדע געוויקסן. עס פעלט אויך נישט קיין בלאָטע א. א. וו. נאָר דערנעבן געפינט זיך אַ פּליסיק וואַסער, אַ טייך, וואָס הייסט „קושנאַ", און אָט אין דעם טייך באָדט מען זיך און ניען שווימט, מ'שטיפט און מען שפּריצט זיך אָפּ איינער דעם צווייטן מיט וואַסער — אין די ד' אמות של „קושנאַ" — און אַז מען ווערט מיד לויפט מען אַרויס אויף דער לאָנקע, מען ליגט אויפן גראָז און מען וואַרעמט זיך קעגן דער זון און מען באַקומט רפואת הגוף. מ'קאָן אויך קייפן די גראָז. ווייל קיין רעסטאָראַן, קאַפעען און מוזיק, ווי אין די גרויסע שטעט, איז דאָ נישטאָ.

ליגט מען זיך אַזוי אויסגעלייגט אויף דער לאָנקע, זכרים און נקבות צוזאַמען, און דו דערקענסט אַפילו נישט, ווער ס'איז אַ זכר און אַ נקבה, ווייל קיין שער באשה זעסטו נישט, אַלע גייען גלייך געשוירן און די בגדים דעסגלייכן עגאַל, אין גאַנץ באַשיידענע בגדים, נישט קיין קיין לוקסוסוואַרע, און נישט קיין סך מאַטעריאַל ווערט פאַרנוצט, און אַפילו נישט מאָדערן, ווייל נאָך אונזער עלטער-עלטער-באָבע חוה אויף דער פליאַזשע אין גן-עדן, ווען ס'איז נאָר איין מענטש אַ מאַנספאַרשוין געווען אויף דער וועלט — אונזער עלטער-עלטער-זיידע אדם — האָט זי שוין דעם מאָדעל ערפונדן. און דוקא עקאָנאָמיש מעגלעך, ווייל אדם האָט אויך נישט געהאַט קיין געלט צו געבן, ווי היינטיקע מענער האָבן אויך נישט), פון אַ פשוטער פייגנבלאַט, „וויררוב קראַיאָווי", אויסקאָמבינירט און אויסגעניייט אַ מלבושל, און אַז מען גייט אין דעם בגדל איז טאַקע שווער צו דערקענען פון אַ זכר ביז אַ נקבה. שלעכט איז נאָר געווען ביים אָנטון, אָדער, ווי אַנדערע מיינען, אַז ס'הייסט אויסטון, אָדער גאָר ביידע צוזאַמען.

איז געקומען ר' עקיבא און מתקן געווען סוכות, ניידלעך הייסט עס, אויסקאָמבינירט פון אַ לאָקשן-ברעט, אַ מגלטער, אַן אַלטע טשולנע, אַ צעבראָכענע וויאָסלע, געמאַכט דריי ווענט און אַ צורת הפתח, כאָטש אָן אַ דאַך און אָן סכך — אַבי אַ מחיצה. און ר' עקיבא האָט מכשיר געווען די זאַך און עס איז טאַקע אַ מחיה צו קוקן, ווי יידישע קינדער האָבן תענוג און באָדן זיך אין עולם הזה.

און וועמען טרעפסטו נישט דאָרט? בני יעקב און בנות יעקב, צאן קדשים, תנוקת של בית רבן, צעירים און צעירות פון אַלע פאַרטייען, אַפילו נשים צדקניות — מיט איין וואָרט: אנשים, נשים וטף. און אַז דו שפּאַצירסט זיך אַוועק אויף דער בריק מיט פנים צום ספּוסט (ספּיסט) אין דער פּאָזע, ווי ד"ר הערצל ז"ל אויפן בריק ביים רהיין, זעסטו ווי אונזערע ריעוויזיאָניסטן — די צוקונפטיקע אַדמיראַלן — פירן מיט גאוה די טשולנעס, קאַיאַקן מיט איינע אָדער צוויי וויאָסלעס, און דו זעסט אין דיין פאַנטאַזיע ישוין דאָס מלכות בית ישראל און סוף סוף אַזוי גוט אויף דער נשמה, אַ מחיה נפשות.

אַזוי דוכט זיך אַ געוויינלעכן בשר ודם ווי מיר זענען. בעלי-תשובה אָבער זעען גאַנץ אַנדערש: מיט איין אויג זעען זיי מער ווי מיר מיט ביידע אויגן... מאַכט זיך אַ מעשה. יענע וואָך אין די גרויסע היצן — דו געדענקסט דאָך געוויס די מעשה (ב"ב עד) פון רבה בר בר חנא, ווי ער איז געגאַנגען אין דער מדבר האָט ער געזען ווי אַ פייגעלע שטייט ביז די קנעכל אין וואַסער. האָט ער געוואָלט אָפּקילן זיין לייב, איז אַרויס אַ בת-קול: „זאָלסט נישט אַראָפּנידערן! שוין זיבן יאָר ווי ס'איז אַראָפּגעפאַלן אַ האַק פון אַ טשעשלער און איז נאָך נישט געקומען צום אָפּגרונט". נאָכהער איז ווידער אַרויס אַ בת-קול: „נישט ווייל דאָס וואַסער איז אַ סך, נאָר ווייל ס'איז שטראָמיק". דער חילוק איז נאָר, וואָס דאָרט איז עס בדרך משל און איך דערצייל דיר אַ פאַקט.

גייט זיך אַזוי אַ ייד, אַ בעל תשובה, אַ מנחם מענדל, אין דער מדבר אויפן וועג צווישן דער שטאָט און וואָליע (קיין בוים און קיין באַנק צום זיצן זעט מען נישט אויף דעם וועג) אין אַ שטאַרקער ברענענדיקער היץ, בחום היום. האָט ער דערזען אַ פייגעלע ביזן קנעכל אין וואַסער, געמיינט, אַז דאָס באָדט זיך אַ חדר- אָדער ת"ת-ייִנגעלע, האָט ער געוואָלט אָפּקילן זיין לייב, דאָס הייסט, ער האָט זיך געוואָלט באָדן. פלוצלינג האָט ער דערהערט אַ קול פון אַ בת און „קול באשה" — ווייסטו דאָך, וואָס עס באַדייט, און נאָכהער ווידער אַ קול פון אַ בת און ער האָט דערזען און ער האָט דערהערט אַ טך קולות פון אַ סך בת'ן (בנות). אַ סברא, אַז ער האָט אויך זיין אייגענע פלונית דערזען...

איז ער אַריין אין דער הקפדה און אַוועק צוריק אין שטאָט. באַגעגנדיק אַ ייד אויפן וועג, האָט ער אַ זאָג געטון, אַז ער גייט צום סטאַראָסטע און אַ סוף זאָל דערצו נעמען, אַ סוף צו דער הפקרות!

דער ייד, אַ שכן זיינער, האָט מיר איבערגעגעבן די מעשה. בין איך תיכף אַוועק למקום הרעה און האָב מיך טאַקע איבערצייגט, אַז ער איז גערעכט. נאָר אָנשטאָט צום מלכות, בין איך אַריין צו ר' עקיבאן און זאָג צו אים: — ר' עקיבא טעית, הייסט זיך טועה געווען מיטן הכשר, און פרעג אים: היתכן? דו דרשנסט דאָך די את'ן אין דער תורה, למשל, לרבות תלמיד חכם (פסחים כב), אַז אַ רב דאַרף מען האָבן אַזעלכן מען זאָל פאַר אים מורא האָבן (מיר אַליין געזאָגט בפיו הקדוש און געוויזן דערביי אַ פויסט). אפשר וועט רב עקיבא אויך דרשנען את הפליאַזשע?

ענטפערט ער מיר: — ערשטנס איז ער נישט ערגער פון אַ האָטעל און צווייטנס זיצט מבוקר ועד ערב אויף דער פליאַזשע אַן אפּוטרופּס. זאָג איך אים: — ביי אַ האָטעל איז כאָטש דאָ בושה און „בושה מביאה לידי יראת חטא" (נדרים כ) און וועגן אפּוטרופּסות שטייט דאָך בפירוש: „אין אפּוטרופּוס לעריות" (חולין יא). כאָטש, אַז דו וועסט אַ קוק טון אויף דער אַפּוטרופּסות ווי כריסה בין עיניה זיצט זי אַ גאַנצן טאָג מיט דער שידעלקע און שטריקט און איינצייטיק גיט זי אַכטונג אויף די ייִנגוואַרג — קאָנסטו גיכער קומען להרהורי תשובה ווי צו הרהורי עבירה.

דאָך בין איך מספים צו ר' מנחם מענדל, אַז ס'איז נישט ריכטיק. איך בין נאָר מחולק אין די מיטלען קעגן דעם. כאָטש ער איז אַ ייד, וואָס האָט זיך אַלע יאָרן געלעבט „סטאַקאָיניע", רוהיק, איז אָבער לעצטנס — אַליאַדע וואָס — מישט ער אַריין דעם דריטן צד.

אָבער ביי דעם ענין בכלל וועט ער גאָרנישט העלפן, אַז צומעטום אין אַלע שטעט איז דאָס זעלבע, ר"ל, און דאָ וועט נישט העלפן דער גבור מיט זיין חתימה, דער שטאַרקער מיין איך, דער וואָס העלפט טראָגן דעם טלית ותפילין און העלפט מיט זיין חתימה ביי דער רב-פראַגע...

לאָמיר בעסער גרינדן אַ חברה „שומרי פלאַזשע בנחותא", און אָט די חברה וועט איבעררעדן מיט ר' עקיבא'ן, ער זאָל אָפּרוקן די סוכת-נשים, אָט דאָס ווייבער-ביידל, אַביסל ווייטער אַזוי, אַז אונזערס אַ ייד זאָל זיך אויך קאָנען טובל זיין. און טאָמער וועט איינער ה"ו וועלן זיין אַ רואה ואינו נראה — וועט עס כאָטש זיין נישט בגלוי... און „הבא לטהר מסייעין אותו" (שבת קד).

מיר וועלן אַלע איבעררעדן מיט ר' עקיבא'ן, וועלכער געהער אויך צום זעלבן רב-קאָמיטעט ווי ר' מנחם מענדל און איך האָף, אַז מיר וועלן מערטשעם פועלן ביי אים און מיר וועלן זאָגן: עקיבא נחמתנו, עקיבא נחמתנו! (מכות) און אַז דו, ידידי, וועסט קומען קיין ביאַלע וועסטו קאָנען אויפן וועג פון באַן אין שטאָט זיך טובל זיין. מיר וועלן פון דער עדה שוין זיין אָפּגעשיידט.

האָב זשע מיר אַ גוטן שבת

ידידך **אורח.**

—:—:—

אין ביאַלער שטאָט-פאַרוואַלטונג

נעבעכדיק און אָרעם איז די ראָל פון די פיר יידישע ראַטמענער אין ביאַלער שטאָט-ראַט, וועלכע דאַרפן פאַרטרעטן — קאַרגע פערציק פראָצענט ביאַלער איינוווינער און כמעט צוויי דריטל בודזשעט-דעקער.

נאָך עלנטער און אָרעמער פילט זיך „אונזער" לאַוניק אין שטאָט פאַרוואַלטונג, ווייל סוף כל סוף, קיין רעפּרעזענטאַנט פון די יידן, פון יידישע אינטערעסן איז ער נישט און וועט נישט קיינמאָל קאָנען זיין, אָבער צווישן זיי, איז ער דאָך אַ יידישער פאָרשטייער.

אין די צייטן, ווען אין מאַגיסטראַט האָבן געהערשט די ה"ה: באָרקאָווסקי. קוכאַיעווסקי און זאַקשעווסקי האָבן אויך מיר, יידן, כמעט ווי גאָרנישט געגאָסן פון שטאָטישן בודזשעט. אַרום און אַרום מיט „טאָז", „הרבוה", שפּיטאָל א. א. אסשר אַ פּאָר טויזנט זל. אַ יאָר. און היינט?

אין היי-יעריקן בודזשעט האָט מען אַלץ, וואָס שמעקט מיט יידישקייט געשניטן און געשטראָכן. יעדעס יאָר זעט מען דורך עפנטלעכע אַרבעטן פאַר גרויסע אָדער קלענערע סומעס און פון די ס.-מעס פלעגט אַמאָל עפּעס אויך אָנקומען צו ביאַלער יידישע אַרבעטער. אויך איז אַ לאַנגע רייע יאָרן אַ יידישער בעל-מלאכה געווען דער ברונעם-קאָנסערוואַטאָר פון מאַגיסטראַט, עטלעכע און דרייסיק יאָר האָבן די יידישע ברוקירער וואַלעצקי און ווינשטיין ברוקירט די ביאַלער גאַסן, יעדער שטיין אין ביאַלע איז דאָך פון זיי געלייגט. כ'געדענק אַמאָל אַ זיצונג פון היגן שטאָטראַט, ווי איינער פון די קריסטלעכע ראַטמענער האָט פאַרגעוואָרפן דעם בורמיסטרוש באַרקאָווסקי, אַז ער צאָלט פאַר דער קאָנסערוואַציע פון די שטאָטישע ברונעמער פיל טייערער ווי מען האָט עס געוואָלט מאַכן, און ווי אויפריכטיק און ערלעך זיין ענטפער איז געווען: „ביאַלער שטייערן לטובת ביאַלער בירגער". און היינט? אויך היינט איז דער בירגערמייסטער זייער אָפנהאַרציק, נאָך צופיל אויפריכטיק...

דריי פרטים וויל איך בלויז באַרירן, כדי צו ציען די אויפמערקזאַמקייט פון דער „יידנפריינטלעכער" טעטיקייט פון ביאַלער מאַגיסטראַט. בשעת מען האָט די אַרבעטסלאָזע אַרומגעפירט רייניקן די יידישע גאַסן און הויפן (די קריסטלעכע זענען „כמעט" שטענדיק געווען ריין...) האָט מען צווישן 30—40 אַרבעטלאָזע געזען 3—4 יידן, הגם באַשעפטיקט זענען זיי געווען כמעט און די גאַנצע הונדערט פּראָצ. דווקא ביי יידן.

און ווען פון אונזער זייט האָט מען אויף דעם אויפמערקזאַם געמאַכט, איז געפאַלן אַן ענטפער: יידן רעגיסטרירן זיך נישט צו עפנטלעכע אַרבעטן. היינט אַדאַנק דעם „שאַרוואַרק"-געזעץ רעגיסטרירן זיך שוין יידן און יידישע בעלי-בתים שיקן זייערע פאַרטרעטער, יידן, צו דער אַרבעט — זיי ווערן אָבער נישט צוגעלאָזט. ווייל? ווייל דער מאַגיסטראַט וויל אַלץ מאָנאָפּאָליזירן אין זיינע הענט. שיקט אַ יידישער בעל-הבית עמיצן צו דער אַרבעט — טויג נישט, נאָר געלט! און דער מאַגיסטראַט שטעלט אַליין אַרבעטער. אָבער וווּ זענען די ביים מאַגיסטראַט באַשעפטיקטע יידן? פאַר די יידישע געלטער האָבן מיר רעכט צו פאָדערן צו באַשעפטיקן יידישע אַרבעטער, יידישע אַרבעטלאָזע.

יאָר-יערלעך פלעגט דער מאַגיסטראַט אַרויסשיקן עטלעכע הונדערט קינדער אויף „האַלב-קאָלאָניע", פון וועלכע עס פלעגן אויך געניסן אַ סך יידישע קינדער. היינט? היינט האָט דער מאַגיסטראַט אַוועקגעגעבן די 1500 זל., וואָס זענען צו דעם צוועק אַסיגנירט געוואָרן אין בודזשעט, פאַר דער קאָלאָניע אין לעשנע און אַהין שיקט מען די פוילישע קינדער, און די יידישע קינדער? די יידישע קינדער, וואָס ווילן און מוזן שוין יאָ פאָרן אַזש קיין לעשנע (אַך, ווי אַנגענעם ס'וואָלט זיי דאָרט געווען!) הייסט מען ברענגען אַ באַשטעטיקונג פון די עלטערן, אַז זיי דערלויבן זייערע קינדער צו באַשפּייזן מיט טרפות.

ווי דערמאָנט, זענען אַלע גאַסן אין ביאַלע ברוקירט געוואָרן דורך די יידן וואַלעצקי, ווינשטיין, מאַטקאַל א. אַנד. דער מאַגיסטראַט פלעגט צאָלן אַזוי ווי אַ... מאַגיסטראַט: צום יאָר, צו צוויי, און אַמאָל עפּעס לענגער, אָן וועקסלען, מיט וועקסלען, מ'איז דאָך עפּעס ביאַלער און די אַרבעט איז אויך אַ ביאַלער. אַזאַ אַרט באַציִונג איז געווען לאַנגע לאַנגע יאָרן ביז, ביז דעם 2-טן יולי 1935.

ווי באַוווּסט ווערט אין צוזאַמענהאַנג מיטן „פאַרשענערונגס-פּראָצעס", וואָס ביאַלע מאַכט דורך, פאָראויסגעזען אַ סך ברוק-אַרבעט און די אַרבעט האָט געזאָלט לויט די פאַרזיכערונגען פון מאַגיסטראַט-פּרעזידיום זיי אַוועקגעגעבן ווערן, נאַטירלעך פאַר אַ נידריקערן אָפּפערטע-פּרייז.

דער „פּשעטאַרג" איז באַשטימט געווען אויף דינסטאָג דעם 2-טן יולי און פון צווישן 12 — 14 אָפּפערטעס איז די יידישע געווען די ביליקסטע (45 גר. אַ קוואַד. מעטער ביזן שיטן זאַמד) און ווי פאַרוווּנדערט זענען די יידישע ברוקירער געוואָרן, ווען צו דער באַשטימטער „פּשעטאַרג-שעה" האָט מען אַריינגערופן דעם טשעטשאָווער אָדער בענדינער איינוווינער, וואָס האָט אויך אָנגעגעבן אַן אָפּפערטע. (ווי דער שטאָט-אינזשיניער האָט די יידישע ברוקירער געזאָגט, אַז דעם לעצטנס אָפּפערטע איז כמעט אין די זעלבע פּרייזן, נאָר 50 פּראָצ. מזומן און 50 פּראָצ. וועקסלען). און אין אַ האַלבע שעה שפּעטער איז דער אינזשיניער מיטן קריסט אַרויס פון בירגערמייסטערס קאַבינעט און דערקלערט די וואַרטנדע יידן אַז: ס'וועט שוין קיין ליציטאַציע נישט זיין, ווייל די אַרבעט איז שוין אַוועקגעגעבן.

אַזוי הייסט: ביאַלער שטייערן פאַר פרעמדע אונטערנעמער אין דער צייט ווען ביאַלער טראַדיציע-ברוקירער הונגערן.

אַך, יאָ. אין אַ מינוט פון אויפריכטיקייט האָט דער אינזשיניער ערקלערט די ברוקירער: די פּרייזן זענען נישט ביליקערע נאָר דער קריסטלעכער אונטערנעמער האָט אַ גוטע אָפּיניע...

אויך מיר, ביאַלער בירגער יידן, האָבן וועגן היגן מאַגיסטראַט שוין אויך אַ „אָפּיניע"...

חיים מיאָדעק.

אַ וויכטיקע אַקציע

דער „צעקאָבע" האָט איצט פּראָקלאַמירט אַ „מיליאָן-קאַמפּיין" אויף צו זאַמלען אַ מיליאָן זלאָטעס לטובת די גמילות-חסדים קאַסעס אין פוילן. די אַקציע וועט זיכער וואַרעם אויפגענומען ווערן דורך דער גאַנצער יידישער באַפעלקערונג.

עס איז זייער כדאי צו באַמערקן פאָלגנדעס: די גמ"ח קאַסעס זענען אין פוילן אַנטשטאַנען אין יאָר 1926 אַדאַנק דער מיטהילף פון „דזשאָינט". די אויפגאַבן פון די גמ"ח קאַסעס באַשטייען אין ערטיילן די אָפּגעשוואַכטע דורכן קריזיס אַרבעטס-וואַרשטאַטן אָנפּראָצענטיקן קרעדיט, ערטיילן הלואות אויף איינקויפן רוי-שטאָף, די קליינהענדלער אויף איינקויפן סחורות, עס געניסן אויך סאַוואָניקעס, לאַנדווירטן, גערטנער אאוו.

צום ערשטן אַפּריל 1934 האָט די צאָל פון די אָנגעשלאָסענע אין דער צענטראַלע גמ"ח קאַסעס באַטראָפן 698. די דאָזיקע דאַרפן מיטהעלפן בעיקר אין דער שווערער קריזיס-תקופה. די אומזיסט-קאַפּיטאַלן ביז דעם איבערגעדערמאַנטן טערמין האָבן באַטראָפן קרוב 10 מיליאָן זלאָטעס. דער „דזשאָינט" ערטיילט די קאַסעס קרעדיטן, וועלכע ווערן אָבער פון יאָר צו יאָר קלענער. אַזוי האָבן די קרעדיטן פאַרן יאָר 1934 אויסגעמאַכט בס"ה 415.893 זל.

די נייע קרעדיטן ווערן ערטיילט נאָר די דאָזיקע קאַסעס, וואָס זייער טעטיקייט שטייט אויף דער געהעריקער הויך. די סומע פון די אַרויסגעגעבענע הלואות האָט צוזאַמען באַטראָפן אין פעריאָד 1933—34 די הויך פון 13 מיליאָן זל. די לוים באַשטייען פון 51,7 פּראָצענט סוחרים, 33,8 פּראָצ. בעלי-מלאכות, און 14,5 פּראָצ. אַנדערע באַשעפטיקונגען. צווישן די בעלי-מלאכות פאַרנעמען דאָס ערשטע אָרט: שניידערס; צווישן די סוחרים — די קאָלאָניאַל-הענדלער, דאַן די מאַרק-שטייערס. אין יאָר 1932 האָט די אַלגעמיינע צאָל מיטגלידער פון די גמ"ח קאַסעס אויסגעמאַכט 67.071 פּערזאָן.

די איצטיקע ברייטע אַקציע ווערט געפירט אונטערן לאָזונג: **אַ מיליאָן זל. אויף אויפבוי-צוועקן.**

מיינע זכרונות

פון דער סעריע ביאַלער פּערזענלעכקייטן.

IV

ר' משה מאָזעס ז"ל.

אין ביאַלע האָט מען אים גערופן משה לאַצעס, אין זייער חסידישער וועלט — משה דער גרויסער. וועלכער חסיד, אין פוילן בכלל און גערער בפרט, האָט נישט געהערט פון משה דעם גרויסן — אַ זון פון ר' יידל, און אַן אייניקל פון ר' זיסקינד מאָזעס ז"ל, אַן איידעם פון ר' נח ביאַלער ז"ל און אַ שוואָגער פון אדמו"ר שליט"א אין גער.

מיטן נאָמען „גרויסער" האָט מען אים באַצייכנט דערפאַר, ווייל זיין שוואָגער, אַ זון פון ר' נח ז"ל, האָט אויך געהייסן משה און ביידע זענען זיי געווען גרויסע פּערזענלעכקייטן און באַקאַנט געווען אין דער חסידיש-לומדישער וועלט. אַז מען האָט גערעדט פון איינעם פון די משה'ס, האָט מען ביי ר' משה מאָזעס צוגעגעבן „דער גרויסער" און ביי ר' משה שהור ז"ל — האָט מען צוגעגעבן „דער קליינער".

דער ראַדזינער רבי ר' גרשון הינך ז"ל האָט אויפגעוויזן, אַז ר' משה דער גרויסער איז דער גרעסטער מענטש אין דער וועלט. זיבעציק אומות — האָט ער געזאָגט — איז דאָ אויף דער וועלט, זענען דאָך בלי ספק די יידן די גרעסטע: אתה בחרתנו מכל העמים. יידן טיילן זיך אויף חסידים און מתנגדים. איז דאָך ידוע, אַז חסידים זענען גרעסער ווי מתנגדים. פון צווישן חסידים, ווייסן אַלע, אַז די גערער זענען גרעסער ווי די אַנדערע איבעריקע. און פון גערער עולם איז (דאַמאָלס ווען דאָס איז געזאָגט געוואָרן) דער ביאַלער עולם דער שענסטער און דער גרעסטער. פון צווישן די ביאַלער גערער חסידים זענען די צוויי משה'ס די שענסטע און גרעסטע. פון די צוויי משה'ס איז איינער גרעסער — נמצא, אַז משה דער גרויסער איז דער גרעסטער מענטש אין דער וועלט.

מעגלעך, אַז ס'איז געזאָגט געוואָרן בתמימות און מעגלעך אין הלצה, ווי ר' גרשון הינך ז"ל האָט ליב געהאַט צו איראָניזירן איבער אַנדערע נישט ראַדזינער חסידים — די נישט תכלתניקעס. אַלנפאַלס האָבן אַפילו ראַדזינער חסידים מודה געווען, אַז ער איז געווען אַ גרויסער מענטש, אַ פּערזענלעכקייט.

אַ הויכער, שלאַנקער, מיט אַ שיין פּאַטריאַרכאַליש געזיכט, אַרומגענומען מיט אַ ערלעך-ברייטער און לאַנגער באָרד פון בראָנז-קאָליר, גרויסע קלוגע אויגן, אַ הויכער גלאַטער שטערן אָן קנייטשן. אַז מ'האָט אַ קוק געטון אויף אים האָט מען באַלד געקריגן דרך-ארץ און יראת הכבוד פאַר אים. מען האָט באַלד דערקענט, אַז ער איז העכער פון אַ דורשניטלעכן געוויינלעכן מענטש און אַזוי איז ער ווירקלעך געווען אַ רויקער אַ מתון, אַלץ געטון מיט חשבון, מיט ישוב-הדעת, אַן עושה דבריו בנחת.

און וואָס האָט ער נישט געטון? געזעסן און געלערנט אַליין און אַכטונג געגעבן, אַז מ'זאָל לערנען. איז טאַקע אין זיין צייט דאָס גערער שטיבל אין ביאַלע געווען אַ מקיים תורה. זענען דאָך שטענדיק הונדערטער בחורים געזעסן גאַנצע טעג און נעכט און געלערנט בהתמדה, אונטער זיין איינפלוס. ער האָט זיי שטענדיק מעודד געווען צום לערנען און זיי האָבן רעספּעקט געהאַט פאַר אים און געפאָלגט.

ער איז אויך געווען גבאי און מנהל „שלא על מנת לקבל פרס" אין דער היגער תלמוד תורה. אויך געווען גבאי אין ביקור-חולים און נישט נאָר גבאי און מנהל, נאָר טאַקע אַליין בכבודו ובעצמו אַרומגעגאַנגען שנאָרן, בעטלען פאַר די מוסדות. און אַ זכיה איז געווען ביים נותן, אַז ר' משה דער גרויסער האָט אים גערעדט אַ נדבה אויף דער ת"ת אָדער ביקור-חולים, און מען האָט ביד רחבה געגעבן.

דער שרייבער פון די שורות געדענקט אַלס קליין יינגל נאָך, ווען אין אַ פורים ביינאַכט צו דער סעודה איז אַריינגעקומען צו אונז אין שטוב ר' משה דער גרויסער ז"ל מיט נאָך אַ ייד. מיט וואָס פאַר אַ כבוד און דרך ארץ מיין פאָטער ע"ה האָט אים אויפגענומען און מהנה געווען מיט אַ נדבה הגונה. איך געדענק נאָך די שמחה, דאָס צופרידנקייט פון מיין פאָטער ע"ה צוליב דער זכיה, וואָס ר' משה דער גרויסער אַליין בכבודו ובעצמו האָט אים באַזוכט, כאָטש אויף די מוסדות האָט ער אַזוי אויך געגעבן, און מיין מוטער, זאָל לעבן, האָט מיר דאַן געוויזן: „זעסט, אַט די יידן זענען ב"ה רייכע, אין דער היים ביי זיי איז אָנגעגרייט פון כל-טוב לכבוד פורים, פיל מער און רייכער ווי ביי אונז און דאָך לאָזן זיי דאָס איבער און זענען זיך מבטל און מוסר נפש פאַר די קראַנקע און פאַר דער תלמוד תורה". אָן גוזמא, אַז איך האָב געהאַט דעם איינדרוק, אַז אַזוי האָט אויסגעזען מרדכי היהודי און ביז היינט, אַז מען לייענט די מגילה ביים סוף ביי די ווערטער „וגדול ליהודים ורצוי לרוב אחיו" קומט מיר אויפן געדאַנק ר' משה דער גרויסער ז"ל.

ער איז אויך געווען אַ גדול ליהודים און אַ רצוי לרוב אחיו, אַ אהוב לכל, נישט געהאַט קיין קעגנער. מתנגדים, דעסגלייכן אַנדערע חסידים, נישט קיין גערער, און אַפילו פאַרגעשריטענע האָבן גרויס דרך ארץ און גרויס כבוד פאַר אים געהאַט. ער איז געווען אַ בורח מן הכבוד, אַז מ'האָט אים געוואָלט אויפנעמען פאַר אַ רב אין לאָשיץ האָט ער נישט געוואָלט מאַכן פון דער תורה קיין קרדום לחפור בה, און נישט אָנגענומען דאָס רבנות.

אַ זכיה איז געווען צו טרינקען אַ

פון ביאַלער לעבן

פון דער שטאָט-ראַט-זיצונג

דינסטאָג, דעם 2-טן ד. ח. איז פאָר-געקומען די לעצטע פאַר די פעריען זיצונג פון שטאָט-ראַט.

בעת דער פראַגע פון ברוקירן די גאַסן האָט זיך אַנטוויקלט אַ הייסע דעבאַטע, אין וועלכער עס האָבן אָנטייל-גענומען אַ רייע ראַטמענער און כמעט אַלע יידישע. עס האָט זיך געהאַנדלט וועגן פאָרשלאַג פון מאַגיסטראַט, צו פאַרוועצן די הויז-אייגנטימער, וואָס אַרום זייערע הייזער דאַרף איצט געלייגט ווערן טראָטואַרן, דאָס צו טון אויף אייגענער האַנט, נאָר זיי זאָלן דאָס מוזן מאַכן דורכן מאַגיסטראַט.

ראַטמאַן ווייסמאַן טרעט אַרויס קעגן דעם פאָרשלאַג, אָנווייזנדיק, אַז אין דער צייט, ווען דער מאַגיסטראַט רעכנט פאַר אַ קוואַדראַט-מעטער 80 גר. מאַכן עס פריוואַט-אונטערנעמער פאַר 45 גר.

דער בירגערמייסטער האָט, ענטפערנדיק די ראַטמענער, אויפריכטיק דערקלערט, אַז ווען עס וועט אַפילו יאָ דורכגיין דער פאָרשלאַג, אַז הויז-אייגנטימער קאָנען אַליין מאַכן זייערע טראָטואַרן, וועט ער אויך האָבן הונדערט מעגלעכקייטן צו מאַכן זיי אַלערליי שוועריקייטן, אַז ס'זאָל זיך זיי שוין נישט גלוסטן אויסצופירן פריוואַט אַזעלכע אַרבעטן.

נאַטירלעך זענען די יידישע אויס-בעסערונגען אָפּגעוואָרפן געוואָרן.

נאָכן דערליידיקן אַ רייע ענינים, ווי שענקען די הויז-אייגנטימער פון דער ראַלניטשע גאַס 50 פראָצ. פון די חובות, וואָס קומט ביי זיי פאַרן געלייגטן טראָטואַר און באַשלוס צו מאַכן אומזיסט די ברוק און טראָטואַר-אַרבעט אויף די „לוסקעס“ און אויך נאָכן ערטיילן דעם בירגערמייסטער אורלויב, — ווערט די זיצונג געשלאָסן.

דעם שטאָט-ראַט איז אויך מיטגעטיילט געוואָרן, אַז אַדאַנק דעם לובלינער וואָיעוואָדע איז ביאַלע געלונגען צו באַקומען פון „פונדוש פראַצי“ 25 טויזנט זל. אויף רעגולירן די גאַסן, דערביי דאַרף 70 פראָצ. פון דער סומע פאַרנוצט ווערן אויף אַרבעטס-לוין.

אַרום דער גנבה אין יובעליר-געשעפט פון ה' גאָלדשמיד

ווען ה' גאָלדשמיד האָט לעצטנס געוויילט אין וואַרשע האָט ער צופעליק באַמערקט אויף גענשע גאַס אַ פערזאָן, וואָס האָט זיינערצייט (אַ טאָג פאַרן איינברוך) געוואָלט קויפן ביי אים צוויי זייגערלעך פאַר קינדער. גאָלדשמיד איז צוגעגאַנגען צום דאָזיקן מענטש, אַריינגערופן אים אין אַ געשעפט און אים גענומען אויף אַ זאַרהער. ער האָט אויך געמאָלדן פאָליציי, וועלכע האָט דעם פאַרדעכטיקטן אַרעסטירט.

מ'האָט ביי אים אין וווינונג באַלד דורכגעפירט אַ רעוויזיע, בעת וועלכער ה' גאָלדשמיד האָט דערקענט זיין טעקע, וואָס איז געלייגן ביי אים אין דער קאַסע. אין געשעפט אַריין איז ער געקומען מיט נאָך איינעם און אין דער צייט, וואָס ער האָט זיך געדונגען, האָט דער צווייטער זיך דערווייל אַרומגעקוקט ווו די קאַסע שטייט און באַטראַכט דעם סופיט.

דעם אַרעסטירטן האָט מען געבראַכט קיין ביאַלע. אין וואַרשע רופט מען אים „מאַטעסל שוויצער“, און ער זאָל שטאַמען פון ביאַלע. אַ פאָר טעג פאַר דער גנבה איז ער געווען אין ביאַלע און אַרומגעגאַנגען פריי איבער די גאַסן, כדי נישט אַרויסצורופן קיין חשד אויף זיך.

אוואַנטורע זיינמישן נאַכט

פאָריקן זונטאָג ביינאַכט, ווען דער שוסטער יצחק גלאָגאַן, פל. וואָלנ. 18 האָט געוואָלט אויפהענגען אַ שילד אויף דעם טויער, איז אַרויס דער זון פון הויז-אייגנטימער, מנחם כהן, און נישט געלאָזט. מ'האָט זיך קעגנזייטיק צעשלאָגן ביז פאָליציי האָט געמוזט אינטערווענירן.

גלצול ווין אין אַ יו"ט ביי ר' משה דעם גרויסן אין זיין שטוב, אין זיין ובראַכה און טרינקען צו אים „לחיים“. ווער שמועסט נאָך בעת אַ רקידה זיך אָנהאַלטן ביי זיין גאַרטל. און ווירקלעך, אַז מ'האָט אין אַזאַ מאָמענט פון חסידישן עקסטאַז געזען ר' משה דעם גרויסן זיין לויטער פנים, זיינע גרויסע קלוגע און גוטע אויגן אונטער די גרויסע ברעמען, וועלכע קוקן ווייט ווייט און העכער העכער ווי אונזער שפּלדיקע וועלט, מיטן בורשטינענעם ציגאַרן-שפּיץ אָדער לאַנגע לולקע-ציבוק אין מויל בעת אַ רקידה אין אַ יו"ט — האָט מען געקריגן התרוממות און מ'האָט מיטגעשוועבט אין די העכערע וועלטן.

און נישט נאָר ביי ת"ת, ביקור-חולים און מוסדות האָט מען אים אַרויסגעזען איבער אַלע. אויך ביי אַנדערע צרכי צבור און ביי וויכטיקע אסיפות איז ער געווען און מ'האָט זיך מיט זיין דעה גערעכנט. די צייט איז נישט געווען זיינע, ווו מ'האָט אים געזען איז אַלץ געווען נישט פאַר זיך נאָר פאַר צוויטע. אַ סך בכבודיקע אָרעמעלייט געשטיצט און געהאָלפן, שטענדיק פאַרזאָרגט אָרעמע אויף שבת פריער ווי ביי זיך אין שטוב. ער איז געווען אַן עסקן באמונה אָן פרסום, שטיל, רויק. יעדן טאָג איז ער אָוועק אין ת"ת אַכטונג געבן אויף די תנוקת של בית רבן ס'זאָל זיי קיין עולה נישט געשען און מ'זאָל מיט זיי לערנען אַ פאָר שעה אין טאָג. געווען אין שטיבל אַכטונג געגעבן, אַז החורים זאָלן נישט מבטל תורה זיין. אַ פאָר שעה אין טאָג עוסק געווען אין נעמען צדקה און פאַרטיילן ווו מען דאַרף. און אַ סך שעהן אין מתּת-לעת עוסק בתורה געווען.

ביזן יאָר תרע"ה האָט ר' משה דער גרויסער געלעבט אין ביאַלע. האַרט פאַרן אָקופירן דורך די דייטשן וואַרשע, איז ער אַרויסגעפאָרן אַהין און דאָרט געוווינט ביז זיין פטירה. אויך אין וואַרשע איז ער עוסק בתורה און מעורר געווען די בחורים צעירים צו לערנען. ער איז געווען אַ שטאַרקער קעגנער, אַז צעירים זאָל מען באַנוצן צו פאַרטיאישער אגודהשער פּאָליטיק.

ער איז נפטר געוואָרן אין וואַרשע אין יאָר תרפ"ט, אין עלטער פון פינף און זיבעציק יאָר.

דורכגייענדיק לעצטנס דורך פּאַטשטאָווער גאַס, ווו די וווינט פון גערער שטיבל האָבן שוין אַזוי פיל יאָרן נישט געהערט קיין קול תורה (אַ חוץ אפשר ווען ר' מענדל רויזנער ע"ה האָט געלעבט), נאָר וואָס פאַריאַכט, זאָגט מען אָפּ דעם זכר ימי - איז מיר געקומען אויפן זכרון ר' משה מאָזעס — משה דער גרויסער. ווען ער האָט געלעבט אין ביאַלע האָט מען געהערט די קולי התורה פון הונדערטער בחורים אין גערער שטיבל איבער דער גאַנצער שטאָט, אַז סוואָלט אַפילו פאַרטויבט דאָס קול פון דער הייניקער סטראַוש-פירמע — „כותלי בהמ"ד יוכיחו“. חבל.

גינזל.

אַ גרוס פון אונזערע ביאַלער אין פאַריז

פון אַ שמועס מיט ה' אַדלערשטיין פון פאַריז, יוערט אונזער מיטאַרבעטער געוואָר פאָלגנדע אינטערעסאַנטע פרטים פונם לעבן פון אונזערע ביאַלער לאַנדסלייט אין פאַריז, ווו עס איז, ווי באַקאַנט, קאָנצענטרירט אַ גאַנץ גרויסע צאָל פון אונזערע בני-עיר.

אַממערסטן באַשעפטיקן זיי זיך מיט דעם „יידישן“ פאַך פון „דאַמען-טאַשן“-אַרבעט. אַ געוויסע צאָל פאַרנעמט זיך אויך מיט האַנדל. טראָץ דעם הערשנדן קריזיס, קאָן מען מיט צופרידנהייט קאָנסטאַטירן, אַז אונזערע ביאַלער לעבט זיך מאַטעריעל נישט שלעכט, אויסער קליינע אויסנאַמען.

דאָס געזעלשאַפטלעכע לעבן קאָנצענטרירט זיך בעיקר אינם סאָסיעטע דע ביאַלאַ-פּאָדלאַסקאַ צו וועלכן עס זענען אָנגעשלאָסן אַן אָנגעזעענע צאָל פערזאָנען. דאָס פרעזידיום פון דער סאָסיעטע באַשטייט פון די ה"ה גראָדנער — אַלס פּרעזידענט, ש. קאַגאַן — וויצע-פּרעזידענט און שמחה לעווין אַלס סעקרעטאַר. וועגן די איבעריקע קאָמיטעט-מיטגלידער האָבן מיר, צום באַדויערן, נישט קיין ידיעות.

דער אַרבעטס-פּראָגראַם פון סאָסיעטע אַנטשפּרעכט פּאַקטיש, מער-ווייניקער, דעם כאַראַקטער פון די אין פוילן עקזיסטירנדע „חסד-ואמת“-געזעלשאַפטן.

ס'איז צו האָפן, אַז דער סאָסיעטע-קאָמיטעט וועט פון איצט גלייך אָנבונדן אַ סיסטעמאַטישן ענגן קאָנטאַקט מיט אונזער רעדאַקציע, דער סעקרעטאַריאַט וועט אונז צושיקן אויספירלעכע באַריכטן פון זייער טעטיקייט און לעבן און וועט אונז אויך בייהילפיק זיין אַריינצודרינגען אין אַלע קרייזן פון די ביאַלער אין פאַריז.

פון דער קהלה

אין צוזאַמענהאַנג מיטן בריוו פון ה' סמאַראַכטש וועגן קהלה-בודזשעט און נישט וועלן צונויפרופן דעם קהלה-ראַט דורך ה' ש. קאַליכשטיין, האָט דער ח' י. א. ראָזנבוים, נאָך אַ פאַרשטענדיקונג פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע מיט דער האַנטווערקער-פראַקציע, צוריקגעצויגן זיין אַמאָליקע רעזיגנאַציע פון דער פרעזידענט פון קהלה-ראַט און נאָכן באַשטעטיקן דאָס צוריקציען די רעזיגנאַציע דורך דער מאַכט, האָט דער אַלטנייער פרעזעס גלייך אָנגעהויבן אַמטירן.

עס זענען במשך פון דינסטאָג און מיטוואָך פאָרגעקומען צוויי זיצונגען פון ראַט. די ספּעציעל-געווילטע קאָמיסיע האָט איבערגעאַרבעט דעם קהלה-בודזשעט אין הסכם מיט די פאָדערונגען פון דער מאַכט. אַדאַנק די באַמיונגען פון דער איצטיקער מערהייט איז דער עטאַט געהעכערט געוואָרן בס"ה מיט 1000 זל., וועלכע וועלן אויך באַלאַסטן נישט די איצטיקע סטאַט-צאָלער.

פון נעכטן אָן איז דער בודזשעט שוין אויסגעלייגט געוואָרן פאַר די ווילער דין צום טערמין וואָס ער איבערגעשיקט ווערן דער אויפזיכט-מאַכט.

יידישע אַרבעטסלאָזע — רעגיסטרירט זיך!

כדי צו האָבן אַ מעגלעכקייט צו באַקומען באַשעפטיקונג ביי די פאַרשידענע עפנטלעכע אַרבעטן, וועלכע דער מאַגיסטראַט פירט דורך, ווי שאַרוואַרק און אַנד., דאַרף מען זיין רעגיסטרירט אין מאַגיסטראַט אַלס אַרבעטסלאָזער.

אין אינטערעס פון די יידישע אַרבעטסלאָזע ליגט דעריבער וואָס שנעלער זיך אַלט אַזעלכער צו רעגיסטרירן זיך אין מאַגיסטראַט.

רעגיסטרירן קאָן מען זיך נאָך עטלעכע טעג אין די שעהן פון 9 ביז 10 פרי.

אַ געשלעג צוליב אַ דירה

דעם איינוווינער ה' א. רובינשטיין האָט מען אַרויסגעוואָרפן פון זיין דירה. אַזוי ווי ער איז אַ יורש צום הויז גראַבאַנאָווער 19 ראָג פּראָסטע און דאָרט שטייט איצט ליידיק אַ דירה, האָט ער זיך געוואָלט אַהין אַריינציען. די איבעריקע יורשים האָבן אָבער נישט דערלאָזט און ס'איז אויסגעבראָכן אַ געשלעג. מען האָט זיך דערביי אַזוי צעשלאָגן, אַז מ'האָט דעם דערמאָנטן רובינשטיין און אויך אייזיק רובינשטיין בעמזוט אָפּפירן אין יידישן שפּיטאָל, ווו דער פעלדשער ווייסמאַן האָט זיי פאַרבאַנדאַזשירט די וווּנדן און אָפּגעשיקט אַהיים.

פּאָליטישער פּראָצעס

דינסטאָג דעם 2-טן ד. ח. איז אין היגן קרייז-געריכט פאָרגעקומען דער פּראָצעס פון די היגע איינוווינער אייזיק גאָלדבערג און הענדל ניסנבוים, וועלכע ווערן באַשולדיקט אין פאַרשפּרייטן קאָמוניסטישע ליטעראַטור דעם ערשטן מאַי.

זייער פאַרטיידיקער, אַדוו. ווינאַווער פון וואַרשע, בעט פאַר גאָלדבערגן אַ באַפרייונגס-אורטייל, ווייל מען האָט ביי אים גאָרנישט געפונען און פאַר פרל' ניסנבוים אַ מילדערן אורטייל.

נאָך אַ לענגערע באַראַטונג טראָגט דאָס געריכט אַרויס אַן אורטייל, לויט וועלכן פרל' ניסנבוים ווערט פאַרמשפּט אויף 2 יאָר תפיסה און גאָלדבערג אויף 1 יאָר. דעם לעצטן ווערט דאָס אויספירן די שטראָף אָפּגעלייגט אויף 4 יאָר.

די גנבה אין אַערעפּלאַנען-קאָאָפּעראַטיוו

זיינערצייט האָבן מיר מיטגעטיילט וועגן דעם איינברוך אין קאָאָפּעראַטיוו פון דער אַעראָפּלאַנען-פאַבריק.

שוין הייניקע וואָך האָט דער נישט-געלונגענער איינברוך געפונען אַן אָפּקלאַנג אין היגן שטאָטישן געריכט. אַלס באַשולדיקטער האָט זיך געפונען אַ... מערדער, וועלכער איז ערשט אין פעברואַר ד. י. אַרויס פון תפיסה נאָכן אָפּזיצן דאָרט 15 יאָר פאַר דערמאָרדן אַ מענטש.

דער באַשולדיקטער האָט עס אָרגאַניזירט דעם איינברוך. זיין אויפגאַבע איז געווען צו האַלטן די פור אויף די זאַכן און אויך צו היטן בעתן גנבענען. אינצווישן איז, ווי באַקאַנט, די גנבה געשטערט געוואָרן. דער באַשולדיקטער האָט אַלאַרמירט די צוויי איינברעכער, וועלכע עס איז געלונגען צו אַנטלויפן. די איינברעכער זאָל ער האָבן געבראַכט פון וואַרשע און אויסבאַהאַלטן זיי אין דאָרף דאָקודאָוו.

דער פּראָצעס איז צוליב קאָמפּעטענץ-טעמים איבערגעריסן געוואָרן און איבערגעשיקט צו דער דיספּאָזיציע פון פּראָקוראָר פון קרייז-געריכט.

ווו ווילן מיר זיך?

עס איז קיין ביאַלע געקומען פון לעמבערג אַ לונאַ-פּאַרק, וועלכער האָט זיך איינגעאָרדנט אויף יאַנאָווער גאַס.

עס זענען דאָרט פאַראַן זייער פיל אינטערעסאַנטע אַטראַקציעס. אויסער די פאַרשידענע עמאָציאָנעלע אַטראַקציעס, קאָן מען זיך פאַרווילן אויף דער רעוויע. ס'איז אינטערעסאַנט צו באַקוקן דעם קאָפּ אָן אַ קערפּער. גישט ווייניק עמאָציאָנעל זענען די ריידלעך, וואָס מען וואַרפט אויף די אָנציענדע שאָקאָלאַד און חפצים.

דער עולם ווילט זיך באַזונדערס פיין ביים וואַרפן די פאַרשידענע באַלן און די האָלצערנע גלעזער אָדער וואַסער-פּאַל.

מיט איין וואָרט: אינטערעסאַנט צו באַקוקן און פאַרברענגען אַ פאָר שעה אין אַ פריילעכער סביבה.

Wydawca: Zarząd Org Sjonistycznej w Białej-Podl. Druk „Express“, Biała-Podl. Redaktor: Chaim D. Miodek.